



نماز و جنگ

محمود شهنازی

آموزگار مدرسه بصیرت زرین شهر

جنگ نرم و تاکتیک‌های آن

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «وَلَا يَزَالُونَ يَقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا؛ و پیوسته با شما در جنگ‌اند تا اینکه اگر بتوانند شما را از دینتان برگردانند» (سوره بقره، آیه ۲۱۷). به این معنی که «دشمنان شما همواره با شما در جنگ هستند». واژه «لا يزالون»، دلالت بر استمرار دارد و گویای این است که دشمنان همیشه با شما در جنگ هستند؛ گاهی جنگ، جنگ نظامی است، گاهی اقتصادی و گاهی نیز فرهنگی.

در دهه‌های اخیر و با توجه به اینکه دشمن پی برده است که جنگ نظامی با مسلمانان - که بر قدرتی مطلق و عظیم تکیه دارند - به نتیجه‌ای نخواهد رسید، روشی دیگر

چکیده

نظر به اینکه دشمنان اسلام هیچ‌گاه از مبارزه با ارزش‌ها و اصول این دین مبین دست برنمی‌دارند لازم است مسلمانان با تاکتیک جدید حمله دشمن - که از آن به جنگ نرم تعبیر می‌شود - آشنا شوند و با تکیه بر تعالیم اسلامی، آمادگی لازم را جهت مقابله با این‌گونه حملات به‌دست آورند.

از آنجا که مهم‌ترین حوزه‌های فعالیت جنگ نرم، فرهنگ، اجتماع و سیاست است، مقاله حاضر با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی آثار و برکات نماز جهت مقابله در سه حوزه ذکر شده می‌پردازد.

◀ کلیدواژه‌ها: نماز، جنگ نرم، فرهنگ، اجتماع، سیاست



در جنگ با آنان در پیش گرفته‌اند که از آن به جنگ نرم تعبیر می‌شود.

اصولاً جنگ‌هایی که از نوع نظامی است و در آن‌ها از وسایل و ادوات نظامی استفاده می‌شود، به جنگ سخت (Hard War) مشهورند ولی اگر در این جنگ‌ها از وسایل و ادوات و کالاهای فکری و فرهنگی استفاده شود، در اصطلاح به آن‌ها جنگ نرم (Soft War) اطلاق می‌کنند. بنابراین شاخصه جنگ نرم، استفاده از ابزارهای فکری و فرهنگی است.

در واقع، تعریف علمی جنگ نرم عبارت است از «استفاده دقیق و طراحی شده از تبلیغات و ابزارهای مربوط به آن به منظور تأثیرگذاری بر عقاید، فرهنگ، سیاست، احساسات، تمایلات، رفتار و مختصات فکری دشمن با توسل به شیوه‌هایی که موجب پیشرفت مقاصد امنیت ملی می‌شود» (شریفی، ۱۳۸۹: ۱۸۹).

بنابراین، جنگ نرم را می‌توان هرگونه اقدام نرم، روانی و تبلیغات رسانه‌ای دانست که جامعه را نشانه می‌گیرد و بدون درگیری و استفاده از زور و اجبار به انفعال و شکست وامی‌دارد. جنگ روانی، جنگ سفید، جنگ رسانه‌ای، عملیات روانی، براندازی نرم، انقلاب نرم، انقلاب مخملی، انقلاب رنگی و... از اشکال جنگ نرم است (رنجبران، ۱۳۸۸: ۶۷).

مهم‌ترین تاکتیک‌های جنگ نرم در رسانه‌های غربی عبارت‌اند از: برچسب زدن، شایعه‌پراکنی، کلی‌گویی، دروغ بزرگ، پاره حقیقت‌گویی، انسانیت‌زدایی و اهریمن‌سازی، حذف (سانسور)، ماساژ پیام، ایجاد تفرقه و تضاد، ترور شخصیت، تکرار، توسل به ترس و ایجاد رعب، مبالغه و مغالطه (ضیایی‌پور، ۱۳۸۳: ۱۲۳).

مهم‌ترین حوزه‌های فعالیت جنگ نرم عبارت‌اند از: ۱. حوزه فرهنگ، ۲. حوزه اجتماعی، ۳. حوزه سیاسی (رنجبران، ۱۳۸۸: ۱۲۳).

نقش نماز در برابر جنگ نرم دشمن

با توجه به این مسئله مهم که فعالیت‌های جنگ نرم در سه حوزه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی نمود بیشتری دارد، به بیان راهبردها و کارکردهای نماز در مقابله با دشمن در هر یک از سه حوزه به صورت جداگانه می‌پردازیم.

الف. حوزه فرهنگ

از زمینه‌های مهمی که دشمن از آن غافل نیست و با سرمایه‌گذاری‌های کلان در آن، در جهت نابودی ارزش‌های اسلامی گام برمی‌دارد، فرهنگ است. در مقابل،

مسلمانان باید با توجه به نماز و تأمل در آن، قدرت مقابله را در خود ایجاد نمایند. مهم‌ترین درس‌های برگرفته از نماز در حوزه فرهنگ عبارت‌اند از:

تقویت اراده و اندیشه

قرآن درباره کسانی که در راه خدا پایداری می‌کنند، چنین می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ؛ همانا کسانی که گفتند پروردگار ما معبود یگانه است و سپس در راه این هدف ایستادگی کردند، فرشتگان بر ایشان فرود آیند و مزده دهند که مترسید و غم نخورید و به بهشتی که شما را وعده می‌دهند، شادمان باشید» (سوره فصلت، آیه ۳۰).

نماز در ایجاد روح استقامت مؤثر است و روح پیگیری از هدف را در انسان زنده می‌کند؛ زیرا شارع اسلام با تشریح نمازهای پنج‌گانه، استقامت در نماز را با واجب کردن نیت و قصد قربت هدف‌داری در نماز اراده فرموده است.

حفظ دین

نماز مانند ستونی بنای دین را استوار می‌دارد؛ از این رو امام علی (ع) بر اقامه آن تأکید ورزیده و فرموده‌اند: «... الله في الصلاة فإنها عمود دينكم؛ از خدا بترسید! از خدا بترسید! در امر اقامه نماز که آن ستون دین شماست» (نهج البلاغه، نامه ۱۴). از آن حضرت روایت شده که فرمودند: «الصلاة علم الإسلام و قوام الدين؛ نماز، درفش اسلام و پایداری دین است» (مجلسی، ۱۴۰۳ هـ. ق، ج ۲۸: ۱۴۶).

تقویت ایمان

نماز از آن جهت موجب تقویت ایمان می‌شود که سبب تلقین حقایق و معتقدات دینی به‌ویژه یکتایی و بزرگی پروردگار است؛ ایمان را تثبیت و آن را در دل راسخ می‌کند و روز جزا و حسابرسی اعمال براساس عدل الهی را به‌یاد می‌آورد. نماز اهمیت رهبری و هدایت را تذکر می‌دهد و نیز نماز‌گزار را به عملی نمودن سایر احکام پایبند می‌کند (راشدی، ۱۳۸۰، ج ۲: ۱۹۵).

ازدیاد معرفت

نماز گنجینه عرفان است. نماز هر اندازه خالص‌تر و عارفانه‌تر باشد، روح نماز‌گزار را در مرتبه و مرحله بالاتری از تکامل قرار می‌دهد. رسول اکرم (ص) فرمودند: «الصلاة معراج المؤمن؛ نماز وسیله بالا رفتن ایمان مؤمن است» (مجلسی، ۱۴۰۳ هـ. ق، ج ۲۴، ص ۲۹۱) و نظر به اینکه نماز ارتباط و همدمی با حضرت دوست است، زمینه



مهم‌ترین

تاکتیک‌های جنگ

نرم در رسانه‌های

غربی عبارت‌اند

از: برچسب زدن،

شایعه‌پراکنی،

کلی‌گویی، دروغ

بزرگ، پاره

حقیقت‌گویی،

انسانیت‌زدایی

و اهریمن‌سازی،

حذف (سانسور)،

ماساژ پیام، ایجاد

تفرقه و تضاد، ترور

شخصیت، تکرار،

توسل به ترس و

ایجاد رعب، مبالغه و

مغلطه

معرفت به او را فراهم می‌کند. نماز گزار با کسب این معرفت می‌تواند بینش و درک درستی از مسائل پیرامون خود بیابد و در مقابل برخی تاکتیک‌های دشمن در جنگ نرم چون شایعه‌پراکنی، کلی‌گویی، پاره حقیقت‌گویی، مبالغه و مغالطه که نیاز شدید به بصیرت و آگاهی را می‌طلبد، به‌هوش باشد و فریب دشمن را نخورد.

ب. حوزه اجتماعی

دشمن در جنگ نرم خود در حوزه اجتماعی، خانواده و بنیاد آن را مورد هجوم قرار می‌دهد و فروپاشی آن را قصد می‌کند و با ایجاد بدبینی و سوءظن در میان مردم و جامعه اسلامی، روح برادری و مهربانی را که دین اسلام دائم بر آن تأکید دارد، از بین می‌برد. آثار مهم نماز در مقابله با جنگ نرم در حوزه اجتماعی عبارت‌اند از:

استحکام خانواده

ارضای صحیح غریز، رسیدن به آرامش و راحتی، تکمیل شدن زن و مرد، حس همدردی، انس و الفت، عواطف مثبت، حس تعاون و مشارکت، حس مسئولیت، تعلیم و تثبیت ارزش‌ها، روابط اجتماعی، وضعیت اقتصادی، رشد و تربیت صحیح فرزندان و در نتیجه ادامه تمدن انسانی و برآورده شدن نیاز انسان به این‌گونه مسائل و... از کمترین فواید ازدواج و تشکیل خانواده است (راشدی، ۱۳۸۰، ج ۲: ۲۰۷). از جمله آثار مهم نماز در استحکام خانواده‌ها



از زمینه‌های مهمی

که دشمن از آن غافل نیست و با سرمایه‌گذاری‌های

کلان در آن، در جهت نابودی

ارزش‌های اسلامی گام برمی‌دارد،

فرهنگ است. در مقابل مسلمانان

باید با توجه به نماز و تأمل در آن، قدرت

مقابله را در خود ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

ایجاد نمایند

می‌توان به موارد زیر اشاره نمود (راشدی، ۱۳۸۰، ج ۲: ۲۱۶-۲۱۱):

الف) نظم و انضباط در نماز یک اصل مهم است و نمازگزاری که نمازش روح انضباط و قانون‌گرایی را در او بیدار و تقویت کرده است، پا از حصار قانون خانواده فراتر نمی‌نهد و در حفظ شهوت خود می‌کوشد و به سوی بدی‌ها و منکرات نخواهد رفت؛ چرا که «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ؛ همانا نماز (اهل نماز را) از زشتی‌ها و منکر باز می‌دارد» (سوره عنکبوت، آیه ۴۵).

ب) پیمان شکنی و خیانت در امانت اعتماد همسران را از یکدیگر سلب می‌کند. نماز همان وسیله مؤثر در ایجاد روحیه پایبندی به عهد و پیمان را در نماز گزار به وجود می‌آورد؛ چرا که نماز خود عهد و پیمانی بس مهم است که نماز گزار باید بتواند به شایستگی از ادای آن برآید.

پایبندی به رعایت حقوق دیگران

با دقت در تعالیم دین اسلام نسبت به نماز و دستورات جامع آن در مورد اینکه حتی آب وضو و لباس نماز گزار باید پاک و حلال باشد، انسان را به برنامه تربیتی نماز در رابطه با حقوق اجتماعی دیگران متوجه می‌کند؛ زیرا اگر این شرط هم مقرر نمی‌شد، هیچ ضربه‌ای بر نماز از آن جهت که عبادت است وارد نمی‌شد (مطهری، بی تا، ج ۲: ۱۳۴).

سلامت اقتصاد

بدون شک پایبندی به رعایت حقوق دیگران، خودداری از حرام، قناعت به حق خویش و کسب حلال، موجب سلامت اقتصاد جامعه است. پرداخت زکات و دیگر حقوق واجب اسلامی عوامل تأمین عدالت اجتماعی و ایجاد یک نظام اقتصادی سالم است و نماز یادآور زکات و ملازم آن است و از این رو قرآن دو کلمه «صلاة» و «زکاة» را مکرراً در کنار هم ذکر کرده است. (برای نمونه به آیات ۴۱ و ۷۸ سوره حج، ۳ سوره نمل، ۴ سوره لقمان، ۳۳ سوره احزاب، ۱۳ سوره مجادله، ۳۱ سوره مریم، و... مراجعه شود).

پیدایش روح رحمت و رأفت در جامعه

نماز باعث می‌شود که نماز گزار روابط خود با دیگران را براساس رحمت قرار دهد. خداوند متعال رحمان و رحیم است و ما این تعلیم اجتماعی را از نماز می‌گیریم که نسبت به همه انسان‌ها رحمت عامه و نسبت به مسلمانان رحمت خاصه داشته باشیم.

خداوند متعال نیز در سوره فتح برخی از اوصاف برجسته پیامبر اکرم (ص) و مؤمنان تربیت شده در مکتب ایشان را این‌گونه بیان می‌فرماید: «مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللهِ



نماز هدف‌داری و وحدت هدف در جامعه را به آنان آموزش می‌دهد.

رہایی امت مسلمان از جنگ عصبیت‌ها و عوامل اختلاف

قرآن پیروان دیگر ادیان را نیز به وحدت فرا می‌خواند و برای ایجاد چنین وحدتی به پیامبر(ص) دستور می‌دهد تا آنان را به سوی عقیده به ذات پروردگار - که اعتقاد مشترک میان آنان و مسلمانان است - فرا خواند تا همه زیر پرچم توحید جمع شوند: «قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ؛ بگو ای اهل کتاب بیایید از آن کلمه‌ای که میان ما و شما یکسان است، پیروی کنید و (آن کلمه این است که) جز خدای یکتا (هیچ کسی را) نپرستیم و چیزی را با او شریک قرار ندهیم و برخی از ما برخی را به جای خدا به خدایی نگیریم» (سوره آل عمران، آیه ۶۴).

آزادی مسلمانان از بند استکبار و سلطه استعمار

نماز حقیقی به جامعه اسلامی درس آزادی عزت و سرافرازی می‌دهد و آنان را از قید و بندهای هوا و هوس و بند اسارت بیگانگان نجات می‌بخشد و حتی اگر طعم همه سختی‌ها و مشکلات تحریم‌ها و قطعنامه‌های ضد خود را بچشند، به مستکبران و زورگویان اجازه تسلط بر کشور و جان و ناموسشان را نمی‌دهند؛ زیرا می‌دانند با سلطه آنان بر جامعه اسلامی، دیگر نامی از اسلام باقی نمی‌ماند و تمام ارزش‌ها و اصول از دست خواهند رفت.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه.
۳. راشدی، حسن، نمازشناسی، قم، ستاد اقامه نماز، ۱۳۸۰.
۴. رنجبران، داود، جنگ نرم، تهران، انتشارات ساحل اندیشه، ۱۳۸۸.
۵. شریفی، احمدحسین، جنگ نرم، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۹.
۶. ضیایی‌پرو، حمید؛ جنگ نرم ۲ ویژه جنگ رسانه‌ای، تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، ۱۳۸۳.
۷. فیض کاشانی، ملامحسن، المحجة البيضاء في تهذيب الاحياء، تصحیح علی‌اکبر غفاری، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۳.
۸. مجلسی، محمدباقر؛ بحار الأنوار الجامعة لدرر اخبار ائمة الاطهار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ هـ.ق.
۹. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، تهران، انتشارات صدرا، بی تا.

مشروح در

[HTTP://ROSHDMAG.IR/WEBLOG/MAAREFESLAMI](http://ROSHDMAG.IR/WEBLOG/MAAREFESLAMI)

وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشْدَاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءَ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ؛ فرستاده خدا محمد(ص) و کسانی که همراه او هستند، بر کافران سخت‌گیر و خشن و در میان خود مهربان و نرم رفتارند. آنان را می‌بینی که با هم رکوع و سجود می‌کنند و در پرستش خدا هماهنگ‌اند. روزی از معبود یگانه می‌جویند، خواستار خشنودی‌اش هستند و نشانه‌های صلاحشان از اثر سجده در چهره‌هایشان پدیدار است» (سوره فتح، آیه ۲۹).

پ. حوزه سیاسی

در جنگ نرم دشمنان می‌توان به اهداف شوم آنان در حوزه سیاست پی برد. آنان قصد ایجاد تفرقه در صفوف مسلمانان را دارند و می‌خواهند میان مردم و رهبری صالح جامعه اسلامی فاصله‌ها به‌وجود آورند تا مبدا بصیرت لازم جهت مقابله با آنان را به‌دست آورند. به دنبال آن نیز بی‌هدفی و پوچ‌گرایی را در جامعه رواج می‌دهند. آثار و برکات نماز در حوزه سیاست در مقابله با جنگ نرم دشمن عبارت‌اند از:

پیروی از رهبر صالح و قوانین و مقررات صالحه جامعه اسلامی

بی‌شک مردمانی که با ناخدای راه‌شناس سفر می‌کنند، به خواست خدا به مقصد می‌رسند. نماز گزار مؤمن در نماز خود وقتی می‌گوید: «... و أشهد أن محمداً عبده و رسوله» و بر پیامبر اکرم(ص) و خاندان ایشان درود می‌فرستد، در واقع اهمیت و ضرورت رهبری سیاسی و معنوی و لزوم تبعیت از رهبری صالح را می‌پذیرد. امام صادق(ع) در تفسیر آیه «إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ؛ سخنان نیک و پاکیزه به سوی او بالا می‌رود، و عمل نیک آن را بالا می‌برد» (سوره فاطر، آیه ۱۰) فرمودند: «فمن لم يتولنا لم يرفع الله له عملاً؛ هر که ولایت ما را نداشته باشد و به رهبری ما گردن نهد، خداوند عملی را برای وی بالا نمی‌برد؛ یعنی عبادتی را از او نمی‌پذیرد» (مجلسی، ۱۴۰۳ هـ.ق، ج ۲۴: ۱۸۲).

ایجاد و تقویت روحیه هدف‌داری و وحدت هدف در میان امت مسلمان

از تاکتیک‌های مورد استفاده در جنگ نرم توسط دشمن، تاکتیک ایجاد تفرقه و تضاد است. نماز گزاران مؤمن در جامعه اسلامی با تکیه بر نماز می‌توانند این تاکتیک دشمن را بی‌اثر بگذارند، چرا که مسئله نیت در



امام صادق(ع):

«فمن لم يتولنا لم

يرفع الله له عملاً؛

هر که ولایت ما را

نداشته باشد و به

رهبری ما گردن

نهد، خداوند

عملی را برای وی

بالا نمی‌برد؛ یعنی

عبادتی را از او

نمی‌پذیرد»

